

Náučný chodník Veľký Milič sa začína od Informačného centra a Dedinského múzea v Slanci, prejde cez štátnu cestu č. 552, popri parku kaštiela a dostane sa k juhozápadnému rohu prírodnej rezervácie Slanský hradný vrch. Odtiaľto pokračuje po južnej hranici chránenej oblasti a dostane sa k prvému odpočívadlu pod Slanským hradom, odkiaľ sa po značenej turistickej ceste môžeme dostať k zrúcanine hradu. V blízkosti odpočívadla č. 1. sa nachádza spodné Trstinové jazero, kým chránená prírodná pamiatka horné Trstinové jazero je možné priblížiť v smere k odpočívadlu č. 2., Jónsky prameň.

- Legenda:**
- odpočívadlo
 - náučný chodník
 - územia s osobitným stupňom ochrany v Maďarsku, resp. chránené územia územia národného významu na Slovensku.
 - asfaltová cesta
 - spevnená cesta, zemná cesta
 - štátna hranica (Maďarsko-Slovensko)
 - turistická sieť a náučný chodník prírodného parku Veľký Milič

Trstinové jazero – Lekno biele

Výhľad zo štítu Malý Milič (HU)

Miličská skala

Úsek cesty medzi odpočívadlami č. 5. a 6.

Odpočívadlo Malý Milič (SK)

Vlašské lúky, územie s osobitným stupňom ochrany

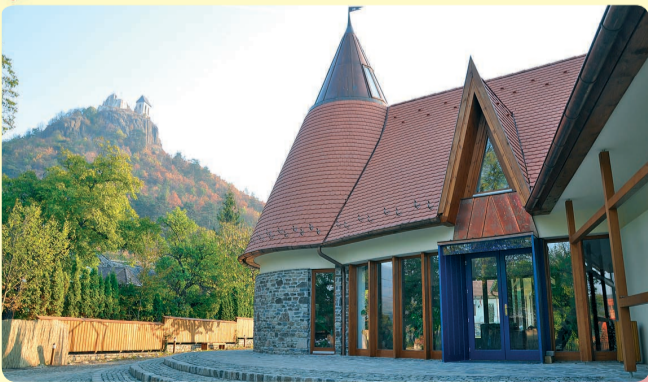

Lesnícka chata na lúke Csata

Lúky Drahoš, územie s osobitným stupňom ochrany

Snežienka jarná

NÁUČNÝ CHODNÍK VEĽKÝ MILIČ

Dĺžka: 19.400 m
Najväčší výškový rozdiel: 566 m

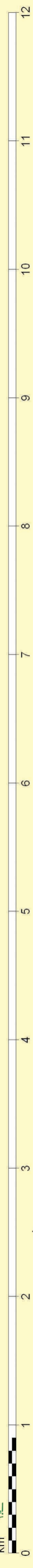

11. Informačné centrum Naturparku Veľký Milič a hradná správa

Opäť križujeme štátnu cestu č. 552, prejdeme popod pagaštanovú alej a pokračujeme po asfaltovej ceste smerom na východ k jazeru Izra, k odpočívadlu č. 18., Ortáše. Od ortášov pôjdeme po naturparkovej turistickej ceste, neskôr po asfaltovej ceste až k odpočívadlu č. 5., Suchá hora, kde nás odprevadí mladá obnovná žrdovina. Odtiaľto sa nám naskytuje výhľad na východný hrebeň prírodnej rezervácie Marocká hoľa. Pokračujúc po asfaltovej ceste sa dostaneme k odpočívadlu č. 6., Malý Milič, ktoré je pri južnom vrchu národnej prírodnej rezervácie Malý Milič (SK). Po tomto odpočívadle ideme po asfaltovej ceste v smere vrchu Malý Milič (HU) a naša cesta pokračuje po profilovanej zemnej ceste. Z tejto cesty sa po naturparkovom značení dostaneme k odpočívadlu č. 8., na vrchole Malého Miliča (HU) cez obnovený bukový porast. Tu sa z ornitologickej postriežky naskytuje dobrý výhľad na Beskydy. Priblíženie štítu Veľký Milič (896 m) je možné v pohraničnom pásme (odpočívadlo č. 7.).

Odtiaľto vidíme prírodnú pamiatku Miličská skala. Z vrcholu Malého Miliča (HU) sa po trase štátnej modrej túry dostaneme k odpočívadlu č. 9., poľovníckej chate na lúke Csata. Odtiaľto sa spustíme k fízerskemu Hradnému prameňu po profilovanej lesnej ceste. Táto oblasť patrí k osobitne chránenému územiu Fízerský hrad a okolie. Po opustení hradného prameňa sa cez parkovisko pod hradom dostaneme do obce Fízér (Füzér). Konečná stanica náučného chodníka Veľký Milič sa nachádza pri centrálnej budove Naturparku Veľký Milič a hradnej správy.

Základom rozvojového programu ekoturistiky pre Naturpark Veľký Milič, ktorý bol založený v roku 2003 je realizačný plán z roku 2004.

Popis náučného chodníka:

Fauna a flóra skupiny Miličov je nielen pestrofarebná, ale sa zachovala v prevažne pôvodnom stave. Za túto prirodzenosť, že vegetácia zostala pomerne nedotknutá, vďačí vzdialenosti od väčších miest, ale aj kvôli ekologicky nepriaznivým vnohradníckym podmienkam. Lesné hospodárenie len málo zmenilo lesnatosť oblasti, lebo skoro vôbec nezmenilo drevinové zloženie lesných spoločností a umelé zalesňovanie cudzorodými drevinami uskutočňovali len na malých plochách.

Počiatočný bod náučného chodníka sa nachádza pri **Informačnom centre a Dedinskom múzeu v Slanci**.

Naša cesta v obci Slanec po križovatke cesty č. 552 pokračuje popri parku kaštiela, ktorý je pred rekonštrukciou. Zvláštnym jedi-
com tohto parku je bleskom zasiahnutá sekvoja, chránený strom. Pokračujúc popri južnom okraji hradného vrchu sa stretáme s pagaštanmi v starom dubovo-bukovom lese. Silné rozkorenienie starých jedincov duba zimného a buka pod hradným vrchom poukazuje na voľnejšie zoskupenie. **Prirodlná rezervácia Slanský hradný vrch** je chránená od roku 1932 kvôli výsky-
tu druhov teplomilnej a suchomilnej fauny a flóry. Od odpočívadla č. 1. vedie k zrúcanine značený turistický chodník.

Bližiac sa k odpočívadlu č. 2., **Jónsky prameň**, nájdeme **prirodlnú pamiatku horné Trstí-nové jazero**, ktoré je chránené pre prítomnosť chránených rastlín a oso-
bitne chránených oboj-
živelníkov a plazov. Z ohrozených rastlín sa tu vyskytuje papradník močiarný. *Obyvacia veža slanského hradu*

2. Jónho studňa

3. Kulčárova lúka

Vadgeszteny fasor

Ďalej križujeme štátnu cestu č. 552 a dostaneme sa k pagaštanovej aleji, po ktorej sa otočime na východ v smere jazera Izra. Po tejto asfaltovanej ceste sa dostaneme k odpočívadlu č. 18., **Ortáše**. Odtiaľto nás zavedie chodník na vyasfaltovanú lesnú cestu k odpočívadlu č. 6., Polovnícka chata Malý Milič.

Najprv sa popri vekovo rôznych bukových porastoch dostaneme k odpočívadlu č. 5., **Suchá hora**. Odtiaľto sa nám otvára výhľad na **prirodlnú rezerváciu Marocká hoľa**. Dôvodom ochrany sú hodnotné, viac ako 130 rokov staré, bukové, pralesovité porasty s typickým zložením, na andezitovej hornine. Po odpočívadle na Suchej hore sa po asfaltovanej ceste dostaneme k odpočívadlu č. 6., **Polovnícka chata Malý Milič (SK)**.

Nad odpočívadlom č. 6. sa nachádza národná **prirodlná rezervácia Malý Milič (SK)**. Na území s rozlohou 14,5 ha sú typickými lesnými spoločnosťami bučiny a zmiešané dubiny. Na sutoviskách sa vytvorili spoločnosťav javora horského miešané s jaseňom, alebo lipou veľkolistou. Jej skalnaté bralá sú hniezdoviskom dravých vtákov.

Pokračujúc po asfaltovanej ceste miestami možno pozorovať rednutie korún bukov tzv. „melovitost“, príznak odumretia, čo je následkom suchšieho podnebia posledných desaťročí. Na tomto istom mieste vidno aj príklad vynikajúceho pestovania lesov, ako je individuálna ochrana mladých jedincov javora horského, cenného tvrdého listnáča, ktorý v budúcnosti zabezpečuje kvalitnú drevnú hmotu.

Po vyasfaltovanom úseku pokračujeme po profilovanjé zemnej ceste. Po naturparkovom značení smerujeme k vrcholu Malého Miliča (HU). Na území ob-
hospodarovanom obnovným rubom, popri starých jedincoch buka, vidíme aj iné tvrdé listnaté prímiesy ako javor horský (*Acer pseudoplatanus*), alebo brest horský (*Ulmus montana*). Z ornitologickej postriežky postavenej na vrchole Malého Miliča sa naskytuje dobrý výhľad v smere Beskyd.

Naša cesta medzi ornitologickou postriežkou na **Malom Miliči (HU)** a odpočívadlom č. 7. **vrchol Veľkého Miliča** (896 m) vedie v pohraničnom pásme. Pri vrchole Veľkého Miliča možme vidieť na slovenskej strane ťažko prístupnú **prirodlnú pamiatku Miličská skala**. Zoskupenie Miličov vzniklo na okraji zlomu, kde je na mnohých miestach možné pozorovať pozostatky zvyškov vulkanic-kých lávových tokov, ktoré kedysi zasiahli štíty vrchov.

18. Ortáše

Salamandra škvrnitá

5. Suchá hora

Cielom ochrany 11,6 hektárových plochy je zachovanie zriedkavých skalnatých foriem, ktoré sú pozostatkami niekdajšieho toku dacitovej lávy. Ich formy vznikli rozdrobením lávového bloku.

Predchodca maďarskej štátnej modrej túry bol vytvorený v roku 1830 pod názvom „Púť svätého Štefana a jeho východným koncovým bodom bol vrch Tolvaj. Podľa spomienok grófy Károlyi Istvánné „ cez ďalekohľad na výhliadkovej veži sme pozorovali štíty Tatier, Mátry a Fatry“. Po rôznych zmenách bola v roku 1952 vytvorená trasa štátnej modrej túry. Jej končným bodom je na vý-
chode vrchol Veľkého Miliča. Výstavba výhliadkovej veže na jeho vrchole je vo fáze projektu.

Vrátime sa k bodu č. 8., **ornitologickej postriežke na Malom Miliči** a po trase štátnej modrej túry sa vyberieme na maďarskú stranu. Pri odpočívadle č. 9., **Lesnícka chata na lúke Csata**, ktorá slúžila ako miesto vhodné na odpočinok, či už na ubytovanie turistov, alebo na ubytovanie robotníkov. V blízkosti rastúce staré smreký sú umelo vysadené tak isto, ako aj pri trase od ornitologickej postriežky na Malom Miliči, od bodu č. 8., lenže väčšina týchto sú už suchare.

Rušná cesta náučného chodníka, takzvaná cesta po lúke Csata, bola vybudovaná v roku 1950 a siahala až po parkovisko pod Fízérskym hradom. Rampa č. 5. bola vybudovaná pri križovatke ciest z lúky Csata a Inšéges. Táto rampa sa dodnes používa pri nakládke a manipulácii drevnej hmoty, Dôvodom vytvorenia kamennej rampy bolo jednoduchšie nakladanie drevnej hmoty. Pomenovanie cesty Inšéges sa zrodilo v 1870-tych rokoch, keď bola hospodárska kríza. Bola vybudovaná po rkuo 1880 v dvoch fázach, keď panstvo Károlyiovcov dalo vybudovať profilovanú zemnú cestu bez priterzovej konštrukcie cez lúku Bodó. Pri práci kladli dôraz najmä na zabezpečenie práce pre rodiny z okolitých dedín a nie na konštrukciu cesty.

Infraštruktúrne prvky tejto oblasti, ako lesné a poľné cesty, mostíky, tvoria dopravnú štruktúru pre prispôsobivé miestne hospodárenie. Po lesných porastoch tieto cesty zabezpečujú realizáciu lesného hospodárstva s „viacerými vlastníkmi – viacerými cieľmi – blízke prírode“. Výstavba ciest v oblasti Miliča, resp. tunajšie stavbárske tradície majú hlboké korene. Prvé cesty s priterzovou komštrukciou boli vybudované suchým spôsobom, z väčších tunajších kamenov, medzi dvomi radmi kamenných obrubníkov. Na túto základnú vrstvu dali a zatlačili vrchnú, nášlapovú makadámovú vrstvu z lomového kamena. Ďakto, suchým spôsobom vytvorené kamenné základy a krajnice, si môžeme všimnúť aj pri zemianke Senyánszkeho.

Po trase náučného chodníka sú dobre viditeľné zmeny lesných spoločností. V okolí Hradného prameňa vedie cesta cez bučiny. Prvé spoločnosťav duba zimného sú južne od zákruťy pri vrchu Magas až k zákruťe Dosnyai, potom zase prichádzajú bučiny. Od zákruťy pri vrchu Magas je dobre viditeľná časť osobitne chránenej oblasti vr-
chu Tolvaj, Sólýom-bérc.

Počas výstavby cesty v zákruťe Dosnyai museli vyťažiť značné množstvo kamena. Túto prácu robili prevažne robotníci z obce Pusztiafalu. Vedúcim bol skúsený stavbár lesných ciest s menom Dosnyai, odtiaľto pochádza aj pomenovanie.

Po dosiahnutí Hradného prameňa sa dostaneme na **osobitne chránené územie Fízérského hradného vrchu a jeho okolia**. Prejdeme cez hradné parkovisko, pokračujeme po okrají územia, ktoré je pod osobitnou ochranou od roku 1941, a dostaneme sa do obce Fízér (Füzér). Konečná stanica náučného chodní-
ka je pri **centrálnej budove návštevníkov Naturparku Veľký Milič a hradnej správy vo Fízéri**.

10. Na parkovisku pod hradom Fízér

11. Informačné centrum Naturparku

V rámci cezhraničnej spolupráce **naturparku vidálo:**
Obec Slanec
Hlavná 55/114, SK 044 17 Slanec
www.slanec.sk

Obec Füzér
H-3996 Füzér, Rákóczi u. 2.
www.infomilic.eu

Podporilo:

Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika-Slovenská rep
2007-2013

**Zodpovedný
vydarateľ:**
Ing. Izsef Béla
starosta obce Slanec

Fotografie:
Dr. Laszló Nyári
Mária Vida
Kontrasz Design s.r.o.

Odborní experti:
Dr. Laszló Nyári
HUSK/0901/2.2.1/0112.

Náklad:
5.000 kusov
2012

www.husk-cha.eu
Budujeme partnerstvá
Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvoja

Oblasť tejto publikácie nemusi vyjadrovať
oficiálne stanoviská Európskej únie.